

"Mort de Lisa Sperling"

...vet ací els enamorats... on són els enamorats?

La senyora Létard agafà dues pastilletes de sacarina, en tirà una a la seva tassa i anava a tirar l'altra a la tassa de Lisa Sperling, la seva rellogada.

— No!

Li aturà la mà amb un gest enèrgic.

— Encara té sucre?

— Sí, encara me'n queda una mica. Avui m'hi tiraré sucre. Agafà la tassa fumejant, digué bona nit i entrà a la seva cambra. Tancà la porta i girà la clau lentament. Deixà la tassa sobre la tauleta, davant de la finestra, i es quedà una estona sense saber què fer, sense saber per on començar tota la feina que volia fer, que potser no faria.

"Començaré per la maleta." La tragué de sota el llit i la hi deixà al damunt. "Cartes... retrats... tot és meu i ja em sembla que es d'algú altre..." Tenia els llavis prims, amargs, esblaimats als angles de la boca, lleument malves al centre: les dents grogues molt separades les unes de les altres. "Sembla la boca d'un mort", havia dit una vegada una amiga seva. Agafà la carta del seu fill i es posa a llegir-la per centèsima vegada. "Estimada mare: Avui marxem. Quan estarem instal·lats a Minsk, vindràs. Espero que el servei de trens es normalitzarà de seguida. Voldria evitar-te les molèsties d'un viatge llarg en males condicions. Tingues confiança en mi..." Plegà la carta a poc a poc i la besà. Després... després havia començat la guerra amb Rússia i s'havia quedat sola a Limoges —on havia anat a parar en fugir de París— incomunicada.

Tragué tres retrats. Un de la seva germana: "A la meva estimada Lisa. Record d'Anna Sperling. Odessa 1916." Un d'ella, a divuit anys. Duia un vestit de gasa amb un cinturó de vellut ample... blanc. Un vestit de gasa blanc amb el cinturó de vellut vermell: el llaç, darrera, li penjava fins ran de faldilla. "Jo era més rossa... ella era la que valia." Que lluny que és aquesta noia, que lluny! Posà els dos retrats junts. Anna havia mort jove, tuberculosa; havia deixat un diari i un feix de versos. "Ella, almenys, no ha sofert tant..." El tercer retrat era el seu de núvia. "Quantes il·lusions, aleshores... només m'ha quedat l'amor del meu fill. El meu marit... oh, no... ell no... Si tots els besos que ha fet a les altres me'ls hagués fets a mi..." Tornà els retrats a la maleta i la va tancar.

Es quedà dreta al mig de la cambra. "Què faré, ara? Ah, sí, els llibres." Sobre la taula n'hi havia mitja dotzena. Els agafà d'un a un, mirà els lloms, passà lentament la mà per les cobertes. "On tinc el paper i el cordill?"

En trobà al calaix de la tauleta i començà a fer un paquet.

A la cambra del costat se sentia soroll de vaixel·la. La senyora Létard rentava els plats. Un gat miolava.

Ella escrivia sobre el paquet: "Senyor Joan Schuster. 148, Avinguda Carnot, Limoges."

"Aquest hivern havia cregut... em tenia tantes atencions... Ell també està sol. Era amestat només. Sóc vella." Es passà les mans per les galtes: la carn era flàccida, porosa, tenia un color terrós. "Carn que ha viscut."

"La roba." Obrí l'armari de bat a bat i començà a treure piles de roba. La triava i la posava damunt de les cadires. "Les camises per a Maria; les necessita tant... Aquestes bruses a... i els vestits?" Tragué un renard i el mirà una estona. "L'abric que duia ara fa... quants anys? Quinze? Cent?... de què era aquell abric? Ni que em matessin no podria dir-ho. Si fos possible de tornar enrera triaria aquell moment... *He oblidat les joies, Lisa...* que dur era el meu pare! *Jo les aniré a buscar...* Vaig fer els vuitanta quilòmetres en un trineu, amb soldats. Vaig trobar les joies allà on m'havia dit el meu pare. La nostra casa que mai no he tornat a veure no l'he oblidada mai. Quan sortia del poble ja es sentia el canoneig. L'últim tren. Vaig sortir amb l'últim tren, ple de pobra gent amb paquets i cistells... I el fred. *Teniu fred?* Ens vam partir el seu menjar. Era alt. I jove com jo, bell amb el seu uniforme d'oficial. Tota la nit estigué vora meu; em descalçà, m'escalfà els peus amb les seves mans, em posà la seva pellissa a sobre... Tenia l'edat que ara té el meu fill... *On són els enamorats?*, deia el meu marit cada dia, quan entrava a casa. Els *enamorats* érem el meu fill i jo. Sempre, sempre junts. Jo l'he fet tal com és... si és que encara és viu... Li prenia les lliçons quan era petit. No havia anat a cap concert sens mi. *Vet ací els enamorats...* I, ara, res..."

Agafà el portamonedes i s'assegué davant de la taula. L'obrí i el buidà. El carnet d'identitat... Llegí el seu nom: Lisa...

S'havia fet fer el retrat a Rouen, abans de la guerra, quan era encarregada del taller de confeccions. N'havia marxat dos dies abans de l'ocupació. A París no havia pogut trobar el seu fill: sense avisar-la, el mateix dia l'havia anada a buscar i ja no tingué temps de sortir de Rouen. *Vine, Lisa; tenim un lloc en el cotxe. No et quedis, és perillós.* Potser hauria estat millor no haver-los escoltats i haver-se quedat a París... Obrí el carnet d'identitat. "Israelita." "Fa una setmana ja... quan serà el torn dels altres? Cada mes se n'emporten uns quants..." Del portamonedes amb els papers, havia saltat un franc. Agafà la moneda i se la mirà. Un somriure breu, irònic, li arquejà els llavis. "Un franc; mai no he estat tan rica. No necessito res, res, res... Madame Gendron pot guardar-se els seus brillants de refugiada rica.

S'ha assegut damunt la misèria de tots, amb els seus brillants... tan correctament... ! jo no necessito res. No vull lluitar mes."

La tassa ja no fumava; el cafè segurament era fred. La senyora Létard devia ser al llit perquè no es sentia cap remor a la cambra del costat. El gat, sota els fogons, dormia com una bola. Semblava que només existís el silenci.

"Lisa... Lisa... Lisa...", deia el seu nom a poc a poc com si digués el nom d'una morta. Mirà el llit ample amb el cobrellit de puntes; la repisa de l'escalfapanxes amb el rellotge eternament parat, al mig, i els cargols marins a banda i banda. Tenia calor: l'aire de la cambra se li feia irrespirable. Anà a la finestra i l'obrí de bat a bat amb compte de no fer soroll. Entrà un perfum violent de lilàs. Ran de finestra, dolçament, l'aire gronxava els plomalls florits. Rera els lilàs, enllà, hi havia el riu: l'aigua lliscava silenciosa i fosca i reflectia els fanals del pont. El cel era un braser d'estrelles —incendiat.

Mirà llargament, estàtica... *On són els enamorats?* Fa mesos que la guerra ha passat per Minsk. On deu ser el meu fill. La guerra, la neu, els canons... Quan vaig baixar del tren amb les joies, em va donar la mà. Reia. *Teniu fred?* El devien matar. El meu pare va dir: *Gràcies, Lisa, és tot el que ens queda. Jo no hauria tornat viu d'aquest viatge.* Plorava. Mai no l'havia vist plorar abans.

S'agafà el coll amb les mans. Una glopada d'angoixa li pujava del cor. Estrenyé les dents: no volia plorar. "Bàrbar. Quin moment més bàrbar de soledat... Aquesta pau al voltant, enverinada. Furiosa de soledat... Com una porta oberta..."

Es tragué l'aliança i la deixà al mig de la taula; el franc, a la repisa, al costat del rellotge. Agafà un full de paper i el partí en quatre trossos. "Per a Maria." "Per a la senyora Létard." "Per a Mònica Werner." "Per a Rosa Ramírez." Posà un paperet damunt cada pila de roba. "Cremeu els retrats i les cartes."

Aquest darrer paper, el deixà damunt de la maleta. D'un racó de l'armari tragué dos tubs de veronal. N'agafà un i el buidà dintre de la tassa. L'hagué de sacsejar per a fer sortir les darreres pastilles. Remenà amb la cullereta. Costaria de desfer aquell grapat de petits discs blancs. Destapà l'altre i també el buidà dintre de la tassa. "Que no em desperti mai mes."

Passà molta estona abans no pogué desfer les pastilles. Les partia amb la punta de la cullereta, però tenia por de fer massa soroll. Començà a partir-les amb els dits. La tassa era massa petita. Agafà un bol i ho abocà tot a dins. Hi afegí aigua. Mig desfetes, mig senceres, s'ho begué tot. "Horrible.

Horrible. Menys horrible que... " Li agafà por, molta por... "Por de què, ara...?
Por de què?"

Mercè Rodoreda, "Mort de Lisa Sperling", *Tots els contes*, Barcelona,
Edicions 62, 1979.